

Przyczyny agresywnych zachowań wśród dzieci i młodzieży

W swojej pracy, jako psycholog, także psycholog szkolny, zauważyłam wzrost zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży. Coraz częściej do gabinetu psychologa przychodzą dzieci, z którymi rodzice nie mogą, nie potrafią sobie sami poradzić. Ciągłe wezwania do szkoły, skargi nauczycieli, a także innych rodziców sprawiają, że zaczynamy wątpić w nasze dziecko. Uciekamy się do różnych sposobów, niektóre z nich skutkują, a inne nie. Niekiedy sami stosujemy zachowania agresywne, co jeszcze potęguje takie zachowania u dzieci. W niniejszym artykule chciałabym przedstawić kilka czynników, które najczęściej determinują stosowanie agresji przez dzieci.

Większość dzieci przejawia agresję zarówno fizyczną jak i słowną. Zastanówmy się, czemu to zjawisko jest tak powszechne.

Jednym z głównych źródeł czynników ryzyka zachowań agresywnych jest środowisko rodzinne. Dzieci często obserwują niewłaściwą postawę rodziców, brak zgodności rodziców, bądź odmienne poglądy rodziców. Na rozwój młodego człowieka niekorzystnie wpływają także zachowania rodziców, którzy wykorzystują praktyki dyscyplinujące polegające na stosowaniu przymusu, gróźb, czy wprowadzają surową dyscyplinę. Przez to często rodzice dostarczają swoim dzieciom wzorca zachowań agresywnych, a dziecko, które, na co dzień je obserwuje, samo modeluje takie zachowania wśród rówieśników.

Duże znaczenie mają patologie, jak przemoc czy alkoholizm, a także ubóstwo. Nie należy błędnie zakładać, że ubóstwo jest przyczyną agresji. Działa ono w sposób pośredni. Jak pokazują badania, poprzez stres, jaki rodzice odczuwają w związku z brakiem środków na zapewnienie swoim dzieciom godziwych warunków życia, następuje pogorszenie jakości więzi rodzinnych, a także zdolności skutecznego kontrolowania zachowań dziecka. To nie niedostatek sam w sobie determinuje zachowania agresywne, lecz jego wpływ na zachowanie rodziców wobec dziecka.

Drugim czynnikiem jest środowisko szkolne i rówieśnicze. Zarówno nauczyciele, jak i inni uczniowie przyczyniają się do zwiększania częstotliwości zachowań agresywnych. Nauczyciele poprzez negatywne komunikaty, odrzucanie trudnego ucznia, czy niedostępność emocjonalną i wychowawczą. Uczniowie zaś poprzez modelowanie zachowań agresywnych wśród rówieśników. Bardzo ważnym czynnikiem jest wiara w skuteczność agresji, – jeśli takie zachowanie przynosi wymierną korzyść, jest akceptowane przez środowisko – wzmacnia to wiarę młodego człowieka w pozytywną rolę agresji czy przemocy. Nie ma podstaw, ani chęci do zmiany swojego zachowania.

Wiadomo, że grupa daje siłę, ale jednocześnie osłabia poczucie odpowiedzialności. Każda z grup rówieśniczych kieruje się własnymi zasadami. Nie zawsze są one zgodne z ogólnie przyjętymi normami społecznymi. Jednak potrzeba przynależności i poczucia bezpieczeństwa zachęca do podejmowania zachowań agresywnych.

Trzecim źródłem agresji jest przemoc obserwowana w mediach. W tym temacie były i są w dalszym ciągu prowadzone badania. Ich wyniki jednoznacznie podkreślają, że agresja obserwowana na ekranie telewizora czy komputera ma bezpośredni wpływ na zachowanie dziecka.

Internet, gry komputerowe czy telewizja przepełnione są przemocą. Filmy przeznaczone dla dzieci i młodzieży zawierają niekiedy brutalne sceny. W filmach w rozwiązywaniu konfliktów dominuje przemoc, a gry komputerowe skonstruowane są w taki sposób, by zachowania agresywne gwarantowały nagrodę, a powstrzymanie się od nich – porażkę. Dzieci modelują podobne zachowania w życiu rzeczywistym. Oczywiście trzeba zaznaczyć, że nie wszystkie gry oparte są na przemocy – duża część z nich stanowi ciekawą formę nauki przez zabawę. Dlatego to do nas, rodziców, należy dokonywanie właściwych wyborów w trosce o nasze dzieci. Rozsądnie jest zachować umiar, a także mieć wiedzę na temat tego, czym zajmuje się dziecko.

U dzieci duże znaczenie mają także indywidualne czynniki wpływające na poziom agresji. Tak, więc dziecko, pochodzące z biednej rodziny, które ogląda przemoc w telewizji, a także obserwuje niewłaściwe wzorce zachowania w domu, nie musi wcale przejawiać tendencji do agresji czy przemocy. Wręcz przeciwnie – może wykazywać zachowania prospołeczne, dzięki indywidualnym różnicom, jak adekwatne poczucie własnej wartości, temperament, poczucie humoru, czy ambicje, jakimi w życiu się kieruje. Ważną rolę będzie odgrywało tutaj wsparcie dorosłych – może to być nauczyciel, sąsiad, trener, ksiądz – ktoś, z kim dziecko może utrzymywać pozytywne relacje.

Warto, zatem być czujnym – interesować się tym jak zachowuje się dziecko. Jakie ma relacje z rówieśnikami, uświadamiać, czym jest agresja i jakie mogą być skutki jej stosowania. Sprawdzać, jakie programy ogląda dziecko. Nie pozwalać na oglądanie tych, które emanują przemocą, tłumacząc jednocześnie, dlaczego nie powinno ich oglądać. Być może uda się nam wyłapać i we właściwym momencie udzielić wsparcia dziecku, przez co nie dopuścić do stosowania przez nie agresji czy przemocy.

Rozmowa i wsparcie, jakie przekazujemy dziecku, mogą mieć decydujący wpływ na jego losy.

Opracowała na podstawie różnych źródeł:
Psycholog - Katarzyna Pólkowska
Luty 2018

Literatura:

1. Guerin S., Hennessy E. (2004) *Przemoc i prześladowanie w szkole. Skuteczne przeciwdziałanie agresji wśród młodzieży*. Gdańsk. GWP
2. Karasowska A. (2009) *Jak wychowywać i uczyć dzieci z zaburzeniami zachowania*. Warszawa. PARPAMEDIA.

Korekta i formatowanie Lidia Wielgdek